

“MILLIY TARBIYA ASOSLARI” FANINI O‘QITISH MAZMUNI

*Tursunov Alisher Yigitaliyevich –
Farg‘ona davlat universiteti mustaqil tadqiqotchisi*

Annotatsiya. Ushbu maqolada “Milliy tarbiya asoslari” fanini o‘qitish mazmuni, uning pedagogik maqsad va vazifalari, shuningdek, o‘quv jarayonida qo‘llaniladigan samarali metod va texnologiyalar tahlil qilinadi. Fan orqali o‘quvchilarda milliy ong, axloqiy va ma’naviy qadriyatlar, ijtimoiy mas’uliyat hamda madaniy merosga hurmat ruhini shakllantirishga e’tibor qaratiladi. Mazmunni ishlab chiqishda darsliklar, qo‘llanmalar, interfaol metodlar va zamonaviy ta’lim texnologiyalari integratsiyalash orqali o‘quvchilarning shaxsiy, ma’naviy va estetik rivojlanishi samarali ta’minlanadi. Shuningdek, fan ta’lim jarayonida o‘quvchilarni mustaqil fikrlashga, tanqidiy qarashlarni shakllantirishga va milliy qadriyatlarni amaliy hayotga tatbiq etishga yo‘naltiradi.

Kalit so‘zlar: milliy tarbiya, tarbiya mazmuni, pedagogik metodlar, o‘quv dasturi, ma’naviy qadriyatlar, madaniy rivojlanish, milliy ong, ta’lim jarayoni, interfaol metodlar.

СОДЕРЖАНИЕ ПРЕПОДАВАНИЯ ДИСЦИПЛИНЫ «ОСНОВЫ НАЦИОНАЛЬНОГО ВОСПИТАНИЯ»

Аннотация: В данной статье анализируется содержание преподавания дисциплины «Основы национального воспитания», её педагогические цели и задачи, а также эффективные методы и технологии, применяемые в учебном процессе. Через эту дисциплину у учащихся формируются национальное сознание, моральные и духовные ценности, социальная ответственность и уважение к культурному наследию. При разработке содержания используются учебники, пособия, интерактивные методы и современные образовательные технологии, что способствует эффективному развитию личности, духовного и эстетического потенциала учащихся. Кроме того, дисциплина направляет учащихся на самостоятельное мышление, формирование критического восприятия и применение национальных ценностей в практической жизни.

Ключевые слова: национальное воспитание, содержание воспитания, педагогические методы, учебная программа, моральные ценности, культурное развитие, национальное сознание, образовательный процесс, интерактивные методы.

CONTENT OF TEACHING THE COURSE “FOUNDATIONS OF NATIONAL EDUCATION”

Annotation. This article examines the content of teaching the course “Foundations of National Education,” its pedagogical goals and objectives, as well as effective methods and technologies used in the learning process. The course aims to cultivate students’ national consciousness, moral and spiritual values, social responsibility, and respect for cultural heritage. The content development integrates textbooks, manuals, interactive methods, and

modern educational technologies, ensuring effective personal, moral, and aesthetic development of students. Additionally, the course encourages students to engage in independent thinking, develop critical perspectives, and apply national values in practical life.

Keywords: *national education, educational content, pedagogical methods, curriculum, moral values, cultural development, national consciousness, educational process, interactive methods.*

KIRISH

Milliy tarbiya har bir jamiyatning barqarorligi, ijtimoiy birdamligi va madaniy merosini saqlashda muhim ahamiyatga ega bo'lgan ta'limiy jarayon sifatida qaraladi. Jamiyatning kelajagi yosh avlodning ma'naviy, axloqiy va madaniy qadriyatlarni chuqur anglash qobiliyatiga bog'liq bo'lgani sababli, milliy tarbiya bugungi kunda dolzarb va ustuvor vazifa sifatida ko'riladi. Yoshlarni milliy ong va mas'uliyat ruhida tarbiyalash nafaqat ularning shaxsiy rivojlanishini ta'minlaydi, balki ular orqali jamiyatda ijtimoiy barqarorlik va madaniy uyg'unlikni mustahkamlashga ham xizmat qiladi. Shu nuqtai nazardan, "Milliy tarbiya asoslari" fani oliy ta'lim muassasalarida o'quvchilarning shaxsiy, ma'naviy va madaniy rivojlanishini ta'minlashning samarali vositasi hisoblanadi. Fan mazmuni o'quv dasturlari, darsliklar, metodik qo'llanmalar hamda zamonaviy pedagogik va interfaol texnologiyalar orqali shakllantiriladi. Mazkur jarayon faqat bilim berish bilan cheklanmay, balki o'quvchilarda mustaqil fikrlash, tanqidiy qarashlarni rivojlantirish, ijtimoiy mas'uliyat va madaniy qadriyatlarni amaliy hayotga tatbiq etish qobiliyatini shakllantirishga qaratilgan.

Bundan tashqari, milliy tarbiya fanini o'qitish orqali yoshlarning ma'naviy-estetik tafakkuri kengayadi, ularning milliy merosga hurmati va madaniy qadriyatlarni qadrlash darajasi oshadi. Shu bilan birga, o'quvchilar jamiyat hayotida faol ishtirok etishga, ijtimoiy muammolarni anglashga va madaniy qadriyatlarni himoya qilishga tayyor bo'ladilar. Fan ta'lim mazmunini rivojlantirishning dolzarb masalalari, pedagogik yondashuvlar va interfaol metodlarni qo'llashning ahamiyati tizimli ravishda o'rganiladi, bu esa ilmiy tadqiqotlar va amaliy faoliyat uchun mustahkam asos yaratadi. Zamonaviy pedagogik amaliyot va ta'lim texnologiyalari milliy tarbiyani nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan ham samarali tashkil etish

imkonini beradi. Bu jarayon o'quvchilarning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishiga, madaniy merosga hurmat va milliy qadriyatlarni amaliy hayotga tatbiq etish ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu sababli, "Milliy tarbiya asoslari" fani o'quv jarayonida markaziy o'rin tutadi va ta'lim tizimining asosiy komponentlaridan biri sifatida ahamiyat kasb etadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Milliy tarbiya asoslarini o'qitish mazmuni va metodologiyasi masalalari nafaqat O'zbekiston pedagogika olimlari, balki xorijiy tadqiqotchilar tomonidan ham keng o'rganilgan. Mahalliy tadqiqotchilar, S.X.Abdullayev, D.Karimova va M.Ziyadov milliy tarbiyani o'quv jarayonida shakllantirishda interfaol metodlar, o'quv qo'llanmalari va darsliklarning samaradorligini ta'kidlaydilar. Ularning tadqiqotlarida yosh avlodni ma'naviy-estetik va ijtimoiy mas'uliyat ruhida tarbiyalash, milliy qadriyatlarni amaliy hayotga tatbiq etish va mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishning pedagogik vositalari batafsil tahlil qilinadi.

Xorijiy tadqiqotchilar, M.Byram va P.Benson milliy va madaniy qadriyatlarni o'quv jarayoniga integratsiyalash orqali shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishni ta'minlashga e'tibor qaratganlar. Byramning "Intercultural Communicative Competence" konsepsiyasida milliy va madaniy kontekstlarni o'rganish orqali talabaning kommunikativ va ma'naviy kompetensiyalari rivojlantirilishi, Bensonning tadqiqotlarida esa til o'rganish jarayonida mustaqillik va tanqidiy tafakkur ko'nikmalarini shakllantirish muhimligi qayd etilgan. Shuningdek, tilshunos va pedagoglar H.D.Brown va B.Tomlinson ta'lim materiallarini yaratishda madaniy va milliy kontekstni hisobga olish, interfaol metodlar va loyihaviy ishlar orqali o'quvchilarning shaxsiy va ijodiy rivojlanishini rag'batlantirish zarurligini ta'kidlaydilar. S.D.Krashen esa ikkinchi tilni o'rganish jarayonida o'quvchining qiziqishi va motivatsiyasini, shuningdek, madaniy jihatdan boyitilgan materiallarning samaradorligini tahlil qiladi.

O'zbekiston pedagogik olimlari (S.X.Abdullayev, D.Karimova, M.Ziyadov) va xorijiy tadqiqotchilar (M.Byram, P.Benson, H.D.Brown, B.Tomlinson, S.D.Krashen)ning ishlari bir nuqtada birlashadi: milliy tarbiya fanini o'qitish jarayonida pedagogik mazmun, interfaol metodlar, darslik va qo'llanmalarning to'g'ri

tanlovi yoshlarning shaxsiy, ijtimoiy va madaniy rivojlanishini samarali ta'minlashga xizmat qiladi. Shu bilan birga, fan mazmuni nafaqat nazariy bilimlarni, balki axloqiy qadriyatlarni, milliy merosni hurmat qilish va ijtimoiy mas'uliyatni amaliy hayotga tatbiq etish ko'nikmalarini shakllantirishga yo'naltirilgan. Milliy tarbiya asoslari fanini o'qitish mazmunini rivojlantirishda zamonaviy pedagogik yondashuvlar, interfaol metodlar va milliy-ma'naviy qadriyatlarni integratsiyalash muhim ahamiyatga ega. Xorijiy va mahalliy tadqiqotlar tajribasi fan mazmunini ilmiy asoslangan va amaliy jihatdan samarali shakllantirish uchun mustahkam poydevor yaratadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur maqola metodologiyasi milliy tarbiya asoslari fanini o'qitish mazmunini aniqlash, uning pedagogik samaradorligini oshirish va interfaol metodlarni qo'llash imkoniyatlarini o'rganishga qaratilgan. Unda umumiy pedagogika, ta'lim nazariyasi va madaniyatlararo kommunikatsiya yondashuvlari asosida tizimli metodologik asos ishlab chiqildi. Fan mazmunini tahlil qilishda sifat va miqdoriy metodlar uyg'unligi qo'llanilib, o'quv dasturlari, darsliklar, qo'llanmalar hamda pedagogik texnologiyalar o'rganildi. Shu bilan birga, interfaol va kommunikativ metodlar samaradorligini baholash, talabalar fikrini o'rganish va o'quv jarayonidagi amaliy ko'nikmalarni tahlil qilish uchun testlar, so'rovnomalar va eksperimental darslar usullari qo'llandi.

Milliy tarbiya mazmuni faqat nazariy bilimlarni o'z ichiga olmasdan, balki talabaning shaxsiy, ma'naviy va ijtimoiy rivojlanishini ham ta'minlashi kerak. Shu nuqtai nazardan, fan mazmuni interfaol metodlar orqali amaliy mashg'ulotlar, loyiha ishlari va guruhli vazifalar bilan boyitildi, bu esa o'quvchilarda mustaqil fikrlash, tanqidiy qarashlar va madaniy qadriyatlarni anglash ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

Tadqiqotning ilmiy asosini mahalliy olimlar, jumladan S.X.Abdullayev, D.Karimova, M.Ziyadov, hamda xorijiy tadqiqotchilar, xususan M.Byram, P.Benson, H.D.Brown, B.Tomlinson, S.D.Krashenning pedagogik va madaniy yondashuvlar haqidagi ishlari tashkil etadi. Ularning nazariy konsepsiyalari fan mazmunini ishlab chiqishda tizimli, integratsiyalashgan va amaliy jihatdan samarali pedagogik metodlarni tanlashga yo'l ochdi. Shu bilan birga, tadqiqot metodologiyasida tizimli

yondashuv, integratsiyalashgan tahlil va amaliy eksperiment prinsiplari asosiy o'rin tutadi. Tizimli yondashuv fan mazmuni, metodlar va pedagogik texnologiyalar o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlashga imkon beradi; integratsiyalashgan tahlil o'quv jarayonidagi madaniy va ma'naviy komponentlarni kompleks tarzda o'rganishga xizmat qiladi; amaliy eksperiment esa interfaol metodlarning samaradorligini real dars sharoitida baholash imkonini yaratadi. Ishlab chiqilgan metodologiya milliy tarbiya fanini o'qitish mazmunini tizimli, ilmiy asoslangan va amaliy jihatdan samarali shakllantirishga xizmat qiladi, bu esa talabalarni milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalash va ularning shaxsiy hamda madaniy rivojlanishini ta'minlash imkonini beradi.

NATIJA VA MUHOKAMA

Milliy tarbiya asoslari fanini o'qitish mazmuni nafaqat o'quvchilarga nazariy bilim berish, balki ularning shaxsiy, ma'naviy, axloqiy va madaniy rivojlanishini ta'minlashga xizmat qiladi. Olingan ma'lumotlar va eksperimental darslar tahlili shuni ko'rsatdiki, interfaol va kommunikativ metodlar, loyihaviy ishlanmalar hamda darslik va qo'llanmalardan samarali foydalanish o'quvchilarning mustaqil fikrlash, tanqidiy qarashlar va ijtimoiy mas'uliyat ko'nikmalarini sezilarli darajada oshiradi.

Mahalliy tadqiqotchilar S.X.Abdullayev, D.Karimova va M.Ziyadovning ishlarida ta'kidlanganidek, milliy tarbiyaning samaradorligi uning mazmuni va pedagogik metodlar bilan uzviy bog'liq. Shu bilan birga, xorijiy olimlar M.Byram, P.Benson, H.D.Brown, B.Tomlinson, S.D.Krashen milliy va madaniy kontekstni o'quv jarayoniga integratsiyalash orqali talabaning kommunikativ, ma'naviy va ijtimoiy kompetensiyalarini rivojlantirishning samaradorligini tasdiqlaydilar. Tadqiqot jarayonida aniqlanishicha, fan mazmuni talabalarning milliy qadriyatlarni anglashini, madaniy merosga hurmatini oshirishini va ularni amaliy hayotga tatbiq etish qobiliyatini shakllantirishga xizmat qiladi. Shuningdek, milliy tarbiya asoslari fanini o'qitish jarayonida interfaol metodlar, guruh ishlari, loyiha va prezentatsiyalar, muloqot va muhokama shakllari qo'llanilganda, o'quvchilarning faol ishtiroki oshadi, o'zini ifoda etish qobiliyati rivojlanadi va o'rganilgan bilimlar mustahkamlanadi. Bu esa, o'z navbatida, fan mazmunini amaliy va nazariy jihatdan boyitadi, talabalarning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishini ta'minlaydi.

Milliy tarbiya mazmunini rivojlantirishning samarali strategiyalari orasida pedagogik integratsiya, zamonaviy ta'lim texnologiyalari va interfaol metodlar asosiy o'rin tutadi. Shu bilan birga, mazkur fan o'quvchilarning ma'naviy-estetik tafakkurini kengaytiradi, milliy qadriyatlarni hurmat qilishni rag'batlantiradi va ularni jamiyat hayotida faol ishtirok etishga tayyorlaydi. Umuman olganda, tadqiqot natijalari milliy tarbiya asoslari fanining mazmuni va pedagogik metodlarining o'zaro bog'liqligi, interfaol metodlar samaradorligi hamda talabalarning shaxsiy, ijtimoiy va madaniy rivojlanishiga qo'shayotgan hissaini ilmiy asoslangan tarzda tasdiqlaydi. Shu sababli, fan mazmunini boyitish va pedagogik metodlarni doimiy takomillashtirish orqali milliy tarbiyani yanada samarali tashkil etish imkoniyati mavjudligi aniqlandi.

XULOSA

"Milliy tarbiya asoslari" fanini o'qitish nafaqat o'quvchilarning nazariy bilimlarini shakllantirish, balki ularning ma'naviy, axloqiy va madaniy fazilatlarini rivojlantirishda muhim vosita hisoblanadi. Fan mazmuni pedagogik yondashuvlar, zamonaviy ta'lim texnologiyalari va interfaol metodlar bilan uyg'un ishlaganda talabalar o'z bilimlarini amaliyotga tatbiq etish, tanqidiy va ijodiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish, shuningdek, ijtimoiy mas'uliyatni anglash imkoniyatiga ega bo'ladi. Fan o'quv jarayonida nafaqat bilim berishga, balki o'quvchilarning qarashlarini kengaytirishga, ularni jamiyat hayotida faol ishtirok etishga, madaniy merosni qadrlashga va milliy qadriyatlarni amaliy hayotga tatbiq etishga yo'naltiradi. Shu bilan birga, fan mazmunini doimiy takomillashtirish, interfaol metodlar, loyihaviy faoliyat va amaliy mashg'ulotlarni keng qo'llash orqali talabalar o'rtasida mustaqil fikrlash, tanqidiy baholash va ijodiy yondashuvlarni rivojlantirish samaradorligini oshirish mumkin.

Natijada, milliy tarbiya fanining o'qitilishi nafaqat ta'lim jarayonining sifatini va samaradorligini oshiradi, balki yosh avlodni ma'naviy barkamol, mas'uliyatli va madaniyatga hurmat bilan yondashadigan fuqarolar sifatida shakllantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, fan o'quvchilarning shaxsiy, ijtimoiy va madaniy rivojlanishini kompleks tarzda ta'minlashga yordam beradi, bu esa jamiyatning barqarorligi va madaniy merosini saqlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. S.X.Abdullayev Pedagogik kompetentlik va kreativlik asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2015. – 120 b.
2. D.Karimova Milliy qadriyatlarni o'qitish metodikasi. – Toshkent, 2018. – 110 b.
3. M.Ziyadov Ta'limda interfaol metodlar va innovatsion texnologiyalar. – Toshkent, 2020. – 135 b.
4. M.Byram Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence. – Multilingual Matters, 1997. – 140 p.
5. P.Benson Teaching and Researching Autonomy in Language Learning. – Longman, 2011. – 234 p.
6. H.D.Brown Principles of Language Learning and Teaching. – Pearson Education, 2014. – 436 p.
7. B.Tomlinson Materials Development in Language Teaching. – Cambridge University Press, 2013. – 260 p.
8. S.D.Krashen Principles and Practice in Second Language Acquisition. – Pergamon Press, 1982. – 202 p.